

บทนำ

ละครผู้หญิงของเจ้าพระยาบวรราชมหาราช

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ละครของไทย ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ ละครชาตรี ละครนอก และละครใน ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ละครในหรือละครผู้หญิงมีปรากฏในหนังสือปฐไมวาทคำฉันท์ ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ.2275 - 2301) "ฉะนั้น ละครผู้หญิงคงเกิดขึ้นในระหว่างรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา จนถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ คือ ระหว่าง พ.ศ.2231 - 2301"¹ เพราะละครผู้หญิงที่ปรากฏเป็นครั้งแรก มีในหนังสือปฐไมวาทคำฉันท์ ซึ่งได้แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ จึงสันนิษฐานว่าละครผู้หญิงคงเกิดขึ้นในระหว่างรัชกาลนั้น

ละครในหรือละครผู้หญิง หมายถึง ละครข้างในหรือละครนางใน มีจุดประสงค์ในการแสดงก็เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นถึงความงดงามปราณีตของกระบวนการ" เดิมละครผู้หญิงเป็นละครของพระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชดำริให้คนนางในขึ้นสำหรับเล่นในการพระราชพิธีในพระราชพิธีเวศม์ เสมออย่างเครื่องราชูปโภคชั้นหนึ่ง ซึ่งผู้อื่นไม่ควรจะกระทำเทียม"² ดังนั้นละครผู้หญิงจึงมิได้เฉพาะในราชสำนัก เพื่อถวายความสำราญแก่พระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น

¹ชนิด อยู่โพธิ์. ศิลปะละครนอกหรือคุ่มอนาถศิลป์ไทย (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, 2479) หน้า 16.

²สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานอิเหนา. (กรุงเทพมหานคร : บ.ศิษยาภิบาลพิมพ์, 2507), หน้า 21.

เมื่อถึงสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์ทรงปราบดาภิเษกในปีชวด พ.ศ. 2311 ในปีนั้นพระองค์ได้รวบรวมพวกละครที่หนีกระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ มาไว้ในราชธานี และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ได้ยกกองทัพไปปราบปรามชุมนุมต่าง ๆ ที่ตั้งตัวขึ้นเป็นใหญ่ รวมทั้งชุมนุมเจ้านครฯ ด้วย เจ้านครฯ เมื่อรู้ว่ากองทัพพระเจ้ากรุงธนบุรียกติดตามมา เจ้านครฯ จึงหนีไปพึ่งเจ้าเมืองจนะหรือเทพา พระเจ้ากรุงธนบุรีก็ได้ยกกองทัพติดตามไป เมื่อพระฤทธิเทวาเจ้าเมืองจนะทราบข่าวว่า พระเจ้ากรุงธนบุรียกทัพติดตามมา ก็เกรงพระบารมีจึงส่งตัวเจ้านครฯ และบริวาร รวมทั้งละครผู้หญิงมาถวายพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์จึงทรงนำตัวเจ้านครฯ และบริวารอพยพเข้ามาอยู่ในกรุงธนบุรีด้วย

"เจ้านครฯ พร้อมด้วยวงศ์วานบ่าวไพร่และละครผู้หญิง อพยพเข้ามาอยู่ในกรุงธนบุรีราว 7 ปี ครั้นปีวอก พ.ศ. 2319 เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์ หลานเธอของพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งครองเมืองนครศรีธรรมราชอยู่ทางคอค พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้านครฯ เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราช ให้ช่วยพระราชโองการ เมื่อยังพระเสาวนีย์มีละครผู้หญิงเป็นเครื่องประชัน"³

ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่าในปี พ.ศ. 2319 ที่พระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้เจ้านครฯ เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราช นั้น ได้มีละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชแล้ว

"สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงโปรดปราบเจ้าพระยานครศรีธรรมราชมาก ด้วยพระธิดาเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ได้เป็นพระสนมเอกและนางห้ามในรัชกาลนั้น ทั้งเข้าใจว่าในระยะนั้นครูอาจารย์ละครของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชก็ได้มาฝึกหัดศิษย์ขึ้นเป็นละครหลวงไว้ในกรุงมิได้ลายมือเป็นที่โปรดปรานพอสมควร แล้วก็ทรงแต่งตั้งให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชเป็นพระเจ้าประเทศราชขึ้นกรุงธนบุรีและโปรด

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

พระราชทานอนุญาติให้นำละครหุ่นขี้ผึ้งไปเป็นเครื่องประดับพระอิสริยยศได้อีก
ความเดิม ประกอบกับบทละครของเจ้านครฯ คงเป็นบทละครที่นำไปจากกรุงเทพฯ"⁴

ดังนั้นจึงพอจะอนุมานได้ว่าละครหุ่นขี้ผึ้งของเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราช
น่าจะมึลักษณะ เช่นเดียวกับละครในราชสำนัก คือเป็นละครที่แสดงโดยหุ่นขี้ผึ้งล้วน
แต่งกายขึ้นเครื่องแบบพระ นาง

การละเล่นหุ่นขี้ผึ้งในสมัยกรุงธนบุรี เพราะสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง
รวบรวมศิลปินละครที่กระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ มาไว้ในกรุง และโปรดให้ฝึกหัด
ละครในราชสำนักขึ้น

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ในสมัยที่มีผู้มิอำนาจบารมี
และมีกำลังทรัพย์ได้ตั้งคณะละครของตนเองขึ้น ยกเว้นแต่ละครหุ่นขี้ผึ้งเท่านั้นที่ห้าม
มิให้ประชาชนมิได้ สมัยนี้ตรงกับสมัยเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราช (หลวงนายสิทธิ หนู)
ละครหุ่นขี้ผึ้งของเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราชในสมัยนี้มีความเจริญรุ่งเรืองมากเพราะ
มีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกันอย่างสม่ำเสมอ และเป็นละครที่มีชื่อเสียงได้
เข้ามาแสดงในงานสำคัญ ๆ ในเมืองหลวงอยู่เสมอ

ละครหุ่นขี้ผึ้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2)
ซึ่งตรงกับสมัยเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราช (พิณ) ท่านเป็นเจ้าเมืองที่ไม่เข้มแข็ง
เท่าที่ควรทำให้การละครไม่เจริญรุ่งเรือง ไม่ปรากฏหลักฐานด้านการละครมากนัก
นอกจากปรากฏว่ามีนางละครชื่อคุณชาย ซึ่งเป็นธิดาเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราช
(พิณ) ได้แต่งเป็นนางเอกไปนั่งที่โรงละคร และมีจดหมายจากทางเมืองหลวง
ส่งวัสดุสำหรับทำเครื่องดนตรีมายังเมืองนครสุริยกรมราช ในสมัยนี้การละครจึง
ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 27

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ตรงกับสมัยเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) สมัยนี้ละครผู้หญิงเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากคงจะเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่โปรดการเล่นละคร ทำให้ละครของเจ้านายขุนนางแพร่หลายรวมถึงละครของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) ด้วยประกอบกับได้หัวละครและเครื่องละครมาจากกรมพระราชวังบวรมหาดาศกิตลแสน ซึ่งเป็นพระญาติ ละครผู้หญิงในสมัยนี้ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ตรงกับสมัยเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) ในสมัยนี้โปรดให้มีละครของหลวงและพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระราชวังสนามจันทร์ ข้าราชการและเอกชนมีละครผู้หญิงได้เป็นเหตุให้การละครแพร่หลาย รวมทั้งละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) ก็ปรากฏว่ามีคณะละครเป็นของตนเอง

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) พระองค์ทรงจัดการปฏิรูปการปกครองเสียใหม่เป็นแบบมณฑลตำแหน่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชจึงถูกยกเลิกไป ทักษิณของเจ้านคร ถูกแบ่งส่วนมอบให้กับลูกหลานเจ้านคร บาง สิ้นเป็นของหลวงบ้าง อำนาจของสกุล ๓ นครหมดไป "เมืองนครศรีธรรมราชถูกยุบรวมกับหัวเมืองอื่น ๆ และอยู่ภายใต้การปกครองของข้าหลวงเทศาภิบาล คือ พระยาสุเมรุวิหิต (ปั้น สุเมรุ)"⁵

เมื่อบทบาทของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชลดลง อำนาจต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็ย่อมลดลงเช่นเดียวกัน ละครผู้หญิงที่เคยมีอยู่จึงค่อย ๆ สิ้นหายเพราะไม่มีผู้อุปถัมภ์ ซึ่งในอดีตละครผู้หญิงเคยอยู่ในการดูแลของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราชแต่ละท่าน รูปแบบและองค์ความรู้ที่เป็นมาครฐานของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราชตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ก็ค่อย ๆ ถูกละเอียดและสิ้นไปในที่สุด

⁵ปณชา ทงษ์ธานี. นครศรีธรรมราช. (กรุงเทพมหานคร : ความสุทธาการพิมพ์, 2537), หน้า 37.

จาก เหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้นจะ เห็นได้ว่าละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทร
ศรีธรรมราชมีบทบาทมีความสำคัญมาหลายชั่วอายุคนแต่หลังจากมีการ เปลี่ยนแปลง
การปกครอง ทำให้บทบาทละครผู้หญิงค่อย ๆ สูญหายไปจนถึงที่สุด ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัย
เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งมีความรักในศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเป็นชาวมนทรศรีธรรมราช
มาแต่กำเนิด ผู้วิจัยใคร่ที่จะศึกษารูปแบบองค์ประกอบ ตลอดจนส่วนส่งเสริมอื่น ๆ
ของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทรศรีธรรมราช เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิวัฒนาการของละครผู้หญิงของเจ้านครศรีธรรมราช
2. ศึกษารูปแบบองค์ประกอบของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทร

ศรีธรรมราชที่ยังปรากฏหลักฐานอยู่ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทรศรีธรรมราช ภายใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ศึกษาละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทรศรีธรรมราช ตั้งแต่สมัยพระเจ้า
กรุงธนบุรีถึงสมัยปฏิรูปการปกครองประเทศเป็นแบบมณฑลในสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ชชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

สาเหตุที่ศึกษาตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะในสมัยนั้น พระองค์ทรงปฏิรูปการปกครอง เป็นแบบมณฑล
ตำแหน่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชถูกยกเลิกไป อำนาจต่าง ๆ ลดลง ละครผู้หญิง
ซึ่งเป็นของเจ้าพระยามนทรศรีธรรมราชที่เคยได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้าพระยามนทร
ศรีธรรมราช เมื่อไม่มีผู้อุปถัมภ์จึงแยกย้ายกระจัดกระจายตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา

ตั้งนับผู้วิจัยจึงได้เริ่มศึกษาตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ละครผู้หญิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง ละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ที่แสดงโดยผู้หญิงล้วน จุดประสงค์ในการแสดงละครผู้หญิงก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความปราณีตงดงามของกระบวนการรำ เพลงร้องและดนตรี เรื่องที่แสดงคือเรื่องรามเกียรติ์ อีเหนา และอุณรุท นอกจากนี้ก็มีเรื่องอื่นที่นำมาแสดงด้วยความโอกาส

เจ้าพระยานครศรีธรรมราช หมายถึง เจ้าพระยานครศรีธรรมราชซึ่งปกครองเมืองนครศรีธรรมราช 5 ท่าน คือ

1. เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หลวงนายสิทธิ หยุ) ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2319 - 2327
2. เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2354
3. เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2354-2352
4. เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2382-2410
5. เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หยุ ทวีกรม) ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ พ.ศ. 2410-2444

ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้จะเรียกว่าเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ได้แก่ ตำรา จดหมายเหตุ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับละครผู้หญิงของ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช

2. การวิจัยภาคสนาม

การวิจัยภาคสนามก่อนที่จะลงมือทำการวิจัยได้ทราบถึงสถานที่ตั้ง วังเดิมของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ว่าที่ที่ตั้งคือศาลากลางจังหวัดในปัจจุบัน สอบถามคนในบริเวณรอบ ๆ ศาลากลาง ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า คนที่เคยอยู่ในวังน่าจะอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ วังเดิม เมื่อออกจากวังมาแล้ว การสืบหาข้อมูลในขั้นแรกจึงเริ่มตั้งแต่บุคคลที่อาศัยอยู่รอบบริเวณศาลากลางจังหวัด เพื่อได้ข้อมูลในการสืบค้นเป็นลำดับต่อไป

2.1 จากการสืบหาข้อมูลหลักฐานที่ค้นพบ และเกี่ยวข้องกับละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช นำมาบันทึกด้วยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกภาพนิ่งและบันทึกวีดิทัศน์ ซึ่งข้อมูลหลักฐานด้านวัตถุ ได้แก่ หัวโขน เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เครื่องดนตรี

2.2 จากการสังเกตการณ์วิธีการรำของละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชจากลูกศิษย์หรือผู้ที่ได้รับสืบทอดต่อเนื่องกันมา นำมาบันทึกด้วยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์ บันทึกแถบเสียง บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกวีดิทัศน์

2.3 จากการสัมภาษณ์อาจารย์ นักวิชาการ และท่านผู้รู้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช บุคคลที่สัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มท่านผู้รู้ที่ได้รับการถ่ายทอดตำราและบอกเล่า

เรื่องราวเกี่ยวกับละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ได้แก่

1.1 คุณประเสริฐ คิทธิ ธิดาคุณฑพร้อม พันธุ์วาทิ

ศิษย์รุ่นสุดท้ายที่ได้รับการฝึกหัดรำละครในวัง เจ้าพระยานครศรีธรรมราช

1.2 คุณวราณี ภูวัฒน์ หลานคุณทองทศพรย์ จันทราทิพย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ เรื่องที่เกี่ยวกับละครผู้หญิงตามคำบอกเล่าของคุณทองทศพรย์ พร้อมทั้งเป็นผู้ สืบทอดทำรำนาง เพลงจากคุณทองทศพรย์และกรุณาให้ผู้วิจัยได้บันทึกภาพศิระษะทศกัณฐ์ ที่คุณวราณี เป็นผู้เก็บรักษาไว้

1.3 คุณมาลินี ขจิตวิวัฒน์ ผู้ที่ได้รับการฝึกหัดละคร จากคุณทองทศพรย์

1.4 คุณราตรี เยี่ยมแสง ผู้ที่สาธิตทำรำ เพลงแม่บท เมืองบครที่ได้รับถ่ายทอดจากคุณทองทศพรย์

1.5 คุณธงไชย ไพรทฤกษ์ ผู้ที่สาธิตทำรำ เพลงแม่บท เมืองบครที่ได้รับถ่ายทอดจากคุณทองทศพรย์

1.6 คุณพัชฌ์นิภรณ์ สิงหนุฒ ผู้ที่ได้รับสืบทอดทำรำจาก คุณทองทศพรย์ และให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ เรื่องราวและข้อมูลของละครผู้หญิงของ เจ้าพระยา นครศรีธรรมราช พร้อมทั้งให้เทปสัมภาษณ์คุณทองทศพรย์ และให้บันทึกภาพศิระษะเครื่อง ละคร ที่คุณพัชฌ์นิภรณ์ เก็บรักษาไว้

2. กลุ่มท่านผู้รู้ที่ได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับข้อมูลละครผู้หญิง ของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ได้แก่

2.1 คุณฉันท เรือน เหมธานนท์ ผู้ที่เคยได้พูดคุยกับ คุณทองทศพรย์เกี่ยวกับ เรื่องราวละครผู้หญิงในวังเจ้าพระยานครศรีธรรมราช และนำ ธิดาเข้าฝึกหัดทำรำกับคุณทองทศพรย์

2.2 คุณชิต ๓ นคร ผู้ที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ เรื่องราว ละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช และเรื่องราวเกี่ยวกับตระกูล ๓ นคร เพราะ เป็นบุตรหลานของตระกูล ๓ นคร

2.3 คุณพร้อม ๓ นคร บุคคลในตระกูล ๓ นคร เป็น ผู้ที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลของตระกูล ๓ นคร พร้อมทั้งเอื้อเฟื้อข้อมูลเอกสาร วิวประวัติของตระกูล ๓ นคร โดยละเอียดทั้งนี้ เพราะท่านเป็นบุตรหลานของตระกูล ๓ นคร

2.4 คุณสาสิ สวพันธุ์ ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับละคร
ผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช

2.5 คุณจรัส แซ่เอ๋อ เพื่อนสนิทของคุณทองทรัพย์
ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช

2.6 ขุนพันธุรักษราชเดช ผู้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ
เรื่องราวของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช พร้อมทั้งให้การเอื้อเฟื้อ
ในการบันทึกภาพศีรษะเครื่องละคร

2.7 คุณวิโรจน์ ฤทธิโชค ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์วัด
พระมหาธาตุและผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของละครผู้หญิงที่เก็บรักษา
อยู่ที่พิพิธภัณฑ์วัดพระมหาธาตุ

3. กลุ่มท่านผู้รู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านดนตรีจากศิลปิน
ที่เคยอยู่ในวังเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช ได้แก่

3.1 คุณชาลิต บุญกาญจน์ ผู้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์
เกี่ยวกับการเล่นดนตรีในวังเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราชจากคุณชอบ บุญกาญจน์
ศิลปินด้านดนตรีในวังเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช

3.2 คุณแอา หมั่นมบุญ นักดนตรีผู้ที่เคยร่วมวงและ
ฝึกหัดดนตรีจากคุณชอบ

3.3 คุณสงวน สุวรรณสมพงษ์ ผู้ที่ได้เคยให้สัมภาษณ์
เกี่ยวกับการเล่นดนตรีในวังเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช

3.4 คุณฐิติ บุญกาญจน์ บุตรคุณชอบ ผู้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์
ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีในวังเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราชและให้บันทึกภาพเครื่องดนตรีที่
คุณฐิติเก็บรักษาไว้

4. กลุ่มนักวิชาการที่ได้รวบรวมข้อมูลและผู้ให้สัมภาษณ์
เรื่องราวเกี่ยวกับละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช ได้แก่

4.1 ร.ศ.วิเชียร ๗ นคร เป็นบุตรของคุณชิต

๗ นคร เป็นผู้ที่เขียนหนังสือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าพระยานครศรีธรรมราชและเมืองนครศรีธรรมราชทั้งหมด โดยมีผลงาน เช่น หนังสือ นครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ.2521 และเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิจัยเอกสารทางวิชาการและการวิจัยภาคสนามมาวิเคราะห์ สรุปผลเรียบเรียงเป็นเอกสารนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ โดยแบ่งเป็นบทได้ดังนี้

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เมืองนครศรีธรรมราชเจ้าพระยานครศรีธรรมราชและละครผู้หญิงของ
เจ้าพระยานครศรีธรรมราช

ช่วงที่ 1 เมืองนครศรีธรรมราช

- เมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ช่วงที่ 2 สถานที่สำคัญ

- สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับละครผู้หญิงของ
เจ้าพระยานครศรีธรรมราช ได้แก่
วัดพระมหาธาตุ สนามหน้าเมือง
โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช ศาลากลาง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงที่ 3 ชีวิตระวีดีเจ้าพระยานครศรีธรรมราชและบทบาทของ
ละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชแต่ละ
สมัยเริ่มตั้งแต่

- สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี
- สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ตรงกับสมัยเจ้าพระยานครศรีธรรมราช
(หลวงนายสิทธิ หนู) พ.ศ.2319-2327
- สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ตรงกับสมัยเจ้าพระยานครศรีธรรมราช
(พัฒน์) พ.ศ.2327-2354
- สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ตรงกับสมัยเจ้าพระยานครศรีธรรมราช
(น้อย) พ.ศ.2354-2382

- สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ตรงกับสมัยเจ้าพระยามหาคหรัณราช
(น้อยกลาง) พ.ศ.2382-2410
- สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว ตรงกับสมัยเจ้าพระยามหาคหรัณราช
(หนูพร้อม) พ.ศ.2410-2444

บทที่ 3

องค์ประกอบในการแสดงละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหาคหรัณราช

จุดประสงค์ในการแสดง

โอกาสที่แสดง

สถานที่แสดง

เรื่องที่แสดง

เครื่องแต่งกาย (ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน)

เครื่องดนตรี

บทที่ 4

การรำละครผู้หญิงของเจ้าพระยามหาคหรัณราช

- 幔บท เมืองนคร

- ท่ารำที่เหมือนกันของ幔บท เมืองนครกับ幔บท หาดปลายสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

- ท่ารำที่เหมือนกันของ幔บท เล็กที่ใช้เป็นแบบแผนในปัจจุบัน
กับ幔บท เมืองนคร

บทที่ 5

สรุปข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ข้อเสนอแนะ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ตลอดจนองค์ประกอบ และบทบาทของละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราชตั้งแต่ในวังสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

2. มีเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับละครผู้หญิงของเจ้าพระยามนทรสุริยกรมราช

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย